

DECIZIA nr.53
din 4 februarie 2020

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.22 din Legea nr.104/2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului

Publicată în Monitorul Oficial nr.199 din 12.03.2020

Valer Dorneanu	- președinte
Cristian Deliorga	- judecător
Daniel-Marius Morar	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Gheorghe Stan	- judecător
Livia-Doina Stanciu	- judecător
Elena-Simina Tănăsescu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Patricia Marilena Ionea	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.22 din Legea nr.104/2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului. Excepția a fost ridicată de Adriana Francisc și de Ștefan-Gabriel Dumitru, respectiv de Gheorghe Bontas și de Mihai-Gheorghe Popescu în Dosarele nr.18623/3/2017 (număr în format vechi 5740/2017) și nr.10835/3/2017 (număr în format vechi 4148/2017) ale Curții de Apel București – Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale și constituie obiectul Dosarelor Curții Constituționale nr.256D/2018 și nr.431D/2018.

2. Dezbaterile au avut loc la data de 12 decembrie 2019, cu participarea autorilor excepției și a reprezentantului Ministerului Public, procuror Liviu Drăgănescu, Curtea dispunând conexarea Dosarului nr.431D/2018 la Dosarul nr.256D/2018. Dezbaterile au fost consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, când, pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, în temeiul dispozițiilor art.57 și ale art.58 alin.(3) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, cu modificările ulterioare, Curtea a amânat pronunțarea pentru data de 4 februarie 2020, când a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarelor, constată următoarele:

3. Prin Încheierea din 2 februarie 2018, pronunțată în Dosarul nr.18623/3/2017 (număr în format vechi 5740/2017), și Încheierea din 13 martie 2018, pronunțată în Dosarul nr.10835/3/2017 (număr în format vechi 4148/2017), **Curtea de Apel București – Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.22 din Legea nr.104/2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului.** Excepția a fost ridicată de Adriana Francisc și de Ștefan-Dumitru Gabriel, respectiv de Gheorghe Bontas și de Mihai-Gheorghe Popescu în cadrul unor acțiuni în care au solicitat să se constate că activitatea desfășurată în calitate de medici primari, respectiv asistenți medicali principali în cadrul laboratorului de prosectură din cadrul Institutului de Medicină Legală „Mina Minovici” este încadrată în condiții deosebite de muncă, în temeiul art.22 din Legea nr.104/2003.

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, autorii acesteia susțin, în esență, că dispozițiile de lege criticate, potrivit cărora este încadrat în categoria locurilor de muncă în condiții deosebite de muncă personalul care își desfășoară activitatea în serviciile de anatomie patologică și prosecturi ale spitalelor, precum și personalul disciplinelor universitare de anatomie, de histologie, de anatomie patologică și al catedrei de biologie celulară, sunt neconstituționale, întrucât exclud personalul care desfășoară aceleași activități în cadrul Institutului Național de Medicină Legală „Mina Minovici”. Astfel, consideră că această excludere este discriminatorie, aducând atingere art.1 alin.(3), art.16 alin.(1) și (2) și art.53 alin.(1) și (2) din Constituție, precum și art.6 par.1 și art.14 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. De asemenea, autorii excepției susțin că sunt încălcate prevederile art.41 alin.(2) din Legea fundamentală, întrucât din cuprinsul reglementării criticate reiese că legiuitorul a analizat condițiile din locurile de muncă din cadrul serviciilor de anatomie

patologică, prosectură, histologie și biologie celulară și a ajuns la concluzia că acestea reprezintă un pericol real pentru sănătatea personalului din aceste servicii.

5. **Curtea de Apel București – Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale** apreciază că nu există o justificare obiectivă pentru dispoziția legiuitorului care a prevăzut doar pentru personalul medical care își desfășoară activitatea în serviciile de anatomie patologică și prosecturi ale spitalelor, precum și personalul disciplinelor universitare de anatomie, de histologie, de anatomie patologică și al catedrei de biologie celulară – nu și pentru personalul medical care își desfășoară activitatea în prosectura instituțiilor de medicină legală – încadrarea în categoria locurilor de muncă în condiții deosebite de muncă. Prin urmare, consideră că, în măsura în care dispozițiile art.22 din Legea nr.104/2003 nu includ și personalul medical care își desfășoară activitatea în prosectura instituțiilor de medicină legală, deși art.2 din legea analizată se adresează și acestora, textul de lege criticat apare ca fiind neconstituțional din perspectiva art.16 din Constituție.

6. În conformitate cu dispozițiile art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere cu privire la excepția de neconstituționalitate.

7. **Avocatul Poporului**, în punctul de vedere trimis în Dosarul Curții Constituționale nr.256D/2018, apreciază că excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă, întrucât autorii excepției invocă, de fapt, omisiuni de reglementare.

În punctul de vedere exprimat în Dosarul Curții Constituționale nr.431D/2018, apreciază însă că dispozițiile de lege criticate sunt neconstituționale. În acest sens, arată că instituirea soluției legislative cuprinse în art.22 din Legea nr.104/2003 apare ca un privilegiu conferit de legiuitor unei anumite categorii de persoane, și anume personalului care își desfășoară activitatea în serviciile de anatomie patologică și prosecturi ale spitalelor, precum și personalului disciplinelor universitare de anatomie, de histologie, de anatomie patologică și al catedrei de biologie celulară, și ca un dezavantaj, nejustificat obiectiv sau rațional, în cazul personalului medical care desfășoară activitatea în prosectura instituțiilor de medicină legală. În aceste condiții, situația generată de prevederile legale criticate aduce atingere principiului egalității cetățenilor în fața legii, întrucât acestea instituie diferențieri între personalul medical din spitale și personalul medical din instituțiile medico-legale cărora le revin aceleași sarcini. Este utilizat, așadar, un criteriu aleatoriu, care nu se poate constitui sub niciun aspect într-o justificare obiectivă și rațională a tratamentului juridic diferențiat aplicabil personalului medical din spitale și personalului medical din instituțiile medico-legale cărora le revin aceleași sarcini. În cadrul aceleiași categorii de subiecți ai drepturilor respective intervin discriminări, deși aceștia se află în situații juridice similare prin atribuțiile avute, iar o atare reglementare instituie un dezavantaj în sarcina unora dintre ei, fapt ce are ca rezultat ruperea echilibrului juridic. În consecință, instituirea unor privilegii în favoarea personalului medical din spitale nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice obiectiv și rațional, astfel încât să se respecte principiul egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, condiții pe care textul de lege criticat nu le îndeplinește.

8. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Guvernul** nu au comunicat punctele de vedere solicitate.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, susținerile părților prezente, concluziile procurorului, dispozițiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

9. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 și 29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

10. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art.22 din Legea nr.104/2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.213 din 25 martie 2014, dispoziții potrivit cărora *„Personalul care își desfășoară activitatea în serviciile de anatomie patologică și prosecturi ale spitalelor, precum și personalul disciplinelor universitare de anatomie, de histologie, de anatomie patologică și al catedrei de biologie celulară se încadrează în categoria locurilor de muncă în condiții deosebite de muncă.”*

11. Autorii excepției consideră că dispozițiile de lege criticate contravin următoarelor prevederi din Constituție: art.1 alin.(3) privind statul român, art.16 alin.(1) și (2) referitor la egalitatea în drepturi a cetățenilor, art.41 alin.(2) privind dreptul la măsuri de protecție socială și art.53 alin.(1) și (2) cu privire la restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți. De asemenea, autorii excepției susțin că sunt încălcate prevederile art.6 paragraful 1 și art.14 din Convenția pentru apărarea drepturilor

omului și a libertăților fundamentale, prevederi privind dreptul la un proces echitabil și interzicerea discriminării. Totodată, consideră că sunt încălcate prevederile art.1 lit.b) din Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr.111/1958 privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă, prevederi prin care este definit termenul discriminare.

12. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că dispozițiile de lege criticate instituie pentru personalul care își desfășoară activitatea în serviciile de anatomie patologică și prosecturi ale spitalelor, precum și personalul disciplinelor universitare de anatomie, de histologie, de anatomie patologică și al catedrei de biologie celulară beneficiul încadrării în categoria locurilor de muncă în condiții deosebite de muncă.

13. Curtea reține că, începând cu data intrării în vigoare a Legii nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.140 din 1 aprilie 2000, s-a realizat o diferențiere a locurilor de muncă în funcție de condițiile în care se desfășoară activitatea, stabilindu-se că pot fi locuri de muncă în condiții normale, deosebite sau speciale. Potrivit art.19 alin.(1) din aceeași lege, locurile de muncă în condiții deosebite au fost considerate a fi *„acele locuri care, în mod permanent sau în anumite perioade, pot afecta esențial capacitatea de muncă a asiguraților datorită gradului mare de expunere la risc”*. În temeiul alin.(2) al aceluiași articol de lege, criteriile și metodologia de încadrare a locurilor de muncă în condiții deosebite urmau să se stabilească prin hotărâre a Guvernului, pe baza propunerii comune a Ministerului Muncii și Protecției Sociale și a Ministerului Sănătății. În aplicarea acestor prevederi de lege a fost emisă Hotărârea Guvernului nr.261/2001 privind criteriile și metodologia de încadrare a locurilor de muncă în condiții deosebite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.114 din 6 martie 2001.

14. Legea nr.104/2003, așa cum a fost publicată inițial în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.222 din 3 aprilie 2003, a prevăzut în art.18 alin.(1) că *„Personalul care își desfășoară activitatea în serviciile de anatomie patologică și prosecturi ale spitalelor, precum și personalul catedrelor de anatomie, de histologie, de anatomie patologică și al catedrei de biologie celulară se încadrează în categoria locurilor de muncă în condiții deosebite de muncă”*.

15. Pe data de 1 ianuarie 2011 a intrat în vigoare Legea nr.263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.852 din 20 decembrie 2010, care a abrogat Legea nr.19/2000. Art.28 alin.(1) din Legea nr.263/2010 a păstrat aceeași clasificare a condițiilor de muncă, stabilind că pot fi normale, deosebite și speciale. Potrivit art.3 alin.(1) lit.g) din aceeași lege, locurile de muncă în condiții deosebite sunt acelea *„unde gradul de expunere la factorii de risc profesional sau la condițiile specifice unor categorii de servicii publice, pe toată durata timpului normal de muncă, poate conduce în timp la îmbolnăviri profesionale, la comportamente riscante în activitate, cu consecințe asupra securității și sănătății în muncă a asiguraților”*.

16. În anul 2014, Legea nr.104/2003 a fost republicată, fostul art.18 alin.(1) devenind art.22, supus analizei de constituționalitate în prezenta cauză.

17. Analizând această evoluție legislativă, Curtea constată că dispozițiile Legii nr.104/2003 instituie o reglementare specială, derogatorie de la dreptul comun în materia pensiilor din sistemul public – respectiv Legea nr.19/2000 și Legea nr.263/2010 – în ceea ce privește încadrarea unor locuri de muncă în condiții deosebite. Astfel, spre deosebire de prevederile acestor legi, potrivit cărora încadrarea unor locuri de muncă în condiții deosebite se face urmând o metodologie și o procedură care aveau drept obiectiv constatarea existenței în mod concret în cazul unor locuri de muncă a acelor factori și condiții care justificau în mod real calificarea ca fiind deosebite, dispozițiile Legii nr.104/2003 prevăd încadrarea personalului în condiții deosebite *ope legis*, fără parcurgerea unor proceduri de evaluare, premisa fiind desigur aceea a gradului de risc profesional evident la care se expune personalul care desfășoară activitatea în serviciile de anatomie patologică și prosecturi ale spitalelor, precum și personalul catedrelor de anatomie, de histologie, de anatomie patologică și al catedrei de biologie celulară.

18. De asemenea, Curtea consideră că, reglementând soluția legislativă cuprinsă în art.22 din Legea nr.104/2003, legiuitorul a avut în vedere că indiferent ce demersuri se fac în sensul diminuării ori limitării factorilor de risc ce derivă din activitatea de manipulare a cadavrelor umane, este imposibilă înlăturarea totală a acestora, astfel că locurile de muncă unde se desfășoară această activitate vor păstra mereu caracteristicile locurilor de muncă în condiții deosebite.

19. În același sens, Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii a reținut în Decizia nr.24 din 14 octombrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1001 din 12 decembrie 2019, paragraful 67, că *„omisiunea legiuitorului de a mai trimite la alte acte normative, prin care sunt reglementate proceduri metodologice al căror scop îl reprezintă tocmai evaluarea și clasificarea unor locuri de muncă în categoria locurilor de muncă în condiții deosebite, denotă fără putință de tăgadă intenția acestuia de a sublinia, pe de o parte, faptul că încadrarea respectivelor locuri de muncă în condiții deosebite este permanentă și, pe de altă parte, că*

este necesară în permanență o compensare corelativă a eforturilor și a riscurilor profesionale la care se expun persoanele din prevederile legale sus-menționate, compensare în care se include și obținerea de beneficii la data deschiderii drepturilor de pensie”.

20. Când privește relevanța încadrării locurilor de muncă în condiții deosebite pentru angajați, Curtea constată că aceasta se referă, în principal, la condițiile de acordare a dreptului la pensie. Astfel, reglementarea actuală prevede acordarea unor perioade suplimentare la vechimea în muncă, ce constituie stagiul de cotizare, reducerea vârstei de pensionare în raport cu perioada lucrată în condiții deosebite, precum și majorarea punctajelor lunare realizate în perioadele respective [art.17 alin.(1), art.18 lit.a), art.55 alin.(1) lit.a) și art.100 lit.a) din Legea nr.263/2010].

21. Autorii excepției de neconstituționalitate susțin că dispozițiile de lege criticate sunt discriminatorii, întrucât exclud personalul din cadrul Institutului Național de Medicină Legală „Mina Minovici”, care desfășoară aceleași activități ca cele menționate în art.22 din Legea nr.104/2003, respectiv anatomie patologică și prosectură, de la beneficiul încadrării locurilor lor de muncă în condiții deosebite.

22. Față de aceste susțineri, Curtea reține că principiul egalității în drepturi presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite (a se vedea, în acest sens, Decizia Plenului Curții Constituționale nr.1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 16 martie 1994). De asemenea, în jurisprudența Curții Constituționale s-a statuat că situațiile în care se află anumite categorii de persoane trebuie să difere în esență pentru a se justifica deosebirea de tratament juridic, iar această deosebire de tratament trebuie să se bazeze pe un criteriu obiectiv și rațional (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.86 din 27 februarie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.207 din 31 martie 2003, Decizia nr.476 din 8 iunie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.599 din 11 iulie 2006, Decizia nr.573 din 3 mai 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.363 din 25 mai 2011, Decizia nr.366 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.644 din 2 septembrie 2014). Așadar, nesocotirea principiului egalității în drepturi are drept consecință neconstituționalitatea privilegiului sau a discriminării care a determinat, din punct de vedere normativ, încălcarea principiului. În jurisprudența sa, Curtea a mai reținut și că discriminarea se bazează pe noțiunea de excludere de la un drept (Decizia Curții Constituționale nr.62 din 21 octombrie 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.49 din 25 februarie 1994), iar remediul constituțional specific, în cazul constatării neconstituționalității discriminării, îl reprezintă acordarea sau accesul la beneficiul dreptului (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.685 din 28 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.470 din 11 iulie 2012, Decizia nr.164 din 12 martie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.296 din 23 mai 2013, sau Decizia nr.681 din 13 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.889 din 8 decembrie 2014).

23. Având în vedere aceste repere jurisprudențiale, Curtea urmează să analizeze dacă excluderea personalului care desfășoară activități de anatomie patologică și prosectură în instituțiile de medicină legală de la beneficiul încadrării locurilor de muncă în condiții deosebite se sprijină pe temeuri obiective și raționale, care o fac compatibilă cu prevederile constituționale referitoare la egalitatea în drepturi a cetățenilor, sau este, din contră, lipsită de un asemenea temel, având un caracter discriminator.

24. Astfel, Curtea reține că Legea nr.104/2003 reprezintă cadrul legal general care reglementează activitatea privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului. Potrivit art.2 din această lege, dreptul de manipulare a cadavrelor umane pentru diagnostic sau activități didactice și științifice revine următoarelor categorii de personal: serviciilor de anatomie patologică și de prosectură ale spitalelor și instituțiilor de medicină legală și disciplinelor universitare de anatomie și de anatomie patologică ale instituțiilor de învățământ superior medical uman de stat sau private, acreditate ori autorizate, care organizează serviciile pentru utilizarea cadavrelor.

25. Art.5 din Legea nr.104/2003 definește activitatea de anatomie patologică astfel: *„Activitatea de anatomie patologică constă în efectuarea de examene macroscopice și microscopice asupra produselor biologice recoltate fie persoanelor în viață, fie la autopsie cadavrelor, și anume: piese operatorii, material biptic, biopsii de tract digestiv, bronsice, hepatice, pancreatice, renale, punctii medulare, ganglionare, lichide biologice, material aspirat cu ac fin, froiuri exfoliative, organe, fragmente tisulare și altele asemenea.”* Art.7 precizează că *„Activitatea din compartimentele de prosectură și autopsiile anatomopatologice se realizează numai în spitale sau în instituții de medicină legală.”*

26. Capitolul II din Legea nr.104/2003 se referă la serviciile de anatomie patologică și prosectură. Potrivit art.8 alin.(1), activitatea de prosectură constă în: *„a)efectuarea de autopsii în scop anatomoclinic și efectuarea examenului histopatologic al fragmentelor recoltate în cursul autopsiei; b)activități de restaurare a aspectului cadavrelor, precum: îmbalsămarea, spălarea, îmbrăcarea și*

cosmetizarea cadavrelor.” Art.11 precizează însă că „În toate cazurile în care există suspiciunea unor implicații medico-legale prevăzute de lege, șeful serviciului de anatomie patologică din cadrul spitalului anunță în scris, în termen de 24 de ore, organele de urmărire penală competente, pentru îndrumarea cazului către instituția de medicină legală, potrivit competenței teritoriale prevăzute în Ordonanța Guvernului nr.1/2000 privind organizarea activității și funcționarea instituțiilor de medicină legală, republicată, cu modificările ulterioare. Aceeași procedură se realizează și pentru decedații neidentificați și pentru cetățenii străini decedați în spital.”

27. Astfel, Curtea constată că Legea nr.104/2003 trimite la o reglementare specială a activităților de anatomie patologică și prosectură atunci când acestea implică unele consecințe medico-legale, respectiv la Ordonanța Guvernului nr.1/2000 privind organizarea activității și funcționarea instituțiilor de medicină legală, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.996 din 10 noiembrie 2005. Reglementarea acestor activități printr-un act normativ special este justificată de specificul acestora, respectiv de contribuția la înfăptuirea justiției prin stabilirea adevărului în vederea soluționării cauzelor penale, civile sau de altă natură.

28. Potrivit art.1 din această ordonanță, „activitatea de medicină legală, parte integrantă a asistenței medicale, constă în efectuarea de expertize, examinări, constatări, examene de laborator și alte lucrări medico-legale asupra persoanelor în viață, cadavrelor, produselor biologice și corpurilor delictive, în vederea stabilirii adevărului în cauzele privind infracțiunile contra vieții, integrității corporale și sănătății persoanelor ori în alte situații prevăzute de lege, precum și în efectuarea de expertize medico-legale psihiatrice și de cercetare a filiației.”

29. Capitolul III din Ordonanța Guvernului nr.1/2000 reglementează atribuțiile instituțiilor sanitare care desfășoară activitatea de medicină legală, prevăzând, între altele, că acestea efectuează „expertize, autopsii, examinări medico-legale, precum și alte lucrări medico-legale.”

30. În temeiul dispozițiilor legale, a fost adoptat Regulamentul de organizare și funcționare al Institutului Național de Medicină Legală „Prof. Dr. Mina Minovici” București, aprobat prin Ordinul Ministrului Sănătății nr.1090 din 20 septembrie 2013, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.621 din 7 octombrie 2013, care reglementează în art.21 și art.22 activitatea laboratoarelor de prosectură și anatomie patologică din cadrul acestei unități. Astfel, art.21 pct.1 prevede că laboratorul de prosectură „organizează și asigură desfășurarea corespunzătoare a activităților specifice privind: a)autopsia medico-legală a cadavrelor; b)autopsia medico-legală a cadavrelor putrefiate/ scheletizate; c)autopsia medico-legală a cadavrelor de fetuși/nou-născuți; d)autopsierea sau reautopsierea cadavrelor exhumate; e)autopsia medico-legală a fragmentelor de cadavre; f)expertiza medico-legală a hainelor și corpurilor delictive; g)deplasarea la fața locului a echipei medico-legale, cercetarea și examinarea medico-legală a cadavrelor din teren; h)transportul cadavrelor din morgile spitalelor sau de la locul faptei pentru autopsierea medico-legală; i)prelevarea țesuturilor cadaverice în vederea homotransplantului și testarea contaminării microbiologice; j)examenul medico-legal al cadavrelor cu identitate necunoscută și întocmirea dosarului de identificare, inclusiv efectuarea de fotografii digitale; k)pregătirea și preluarea pieselor scheletale în vederea expertizei antropologice; l)întocmirea actelor medico-legale în vederea declarării decesului în fața instituțiilor publice; m)întocmirea documentației medico-legale și deplasarea la instituțiile publice în vederea declarării cadavrelor neidentificate sau fără aparținători, în vederea înhumării de către autoritatea teritorială; n)efectuarea suplimentului de expertiză medico-legală pe material cadaveric; o)îmbălsămarea, cosmetizarea și igienizarea cadavrelor autopsiate; p)conservarea și împachetarea cadavrelor putrefiate/cu boli transmisibile; q)măsurile speciale de combatere a contaminării biologice și de conservare a cadavrelor autopsiate în cazuri cu hazard biologic crescut, cadavre putrefiate, boli transmisibile: antrax, SIDA (sindromul imunodeficienței dobândite), TBC (tuberculoză), hepatită etc.; r)efectuarea de lucrări de imagistică medico-legală (radiografii, angiografie coronariană etc.).”

31. De asemenea, potrivit art.22 pct.1 se prevede că laboratorul de anatomie patologică „organizează și asigură desfășurarea corespunzătoare a activităților specifice privind: a)prelucrarea în parafină și examinarea unor piese cu diverse colorații; b)prelucrarea și examinarea unei piese prin înghețare; c)efectuarea testelor biochimice și enzimatic; d)citirea culturilor de germeni și a probelor biochimice; e)realizarea și colorarea frotiurilor; f)citirea frotiurilor și stabilirea diagnosticului; g)pregătirea și turnarea mediilor de cultură; h)însămânțarea produselor patologice; i)determinări imunologice de tip ELISA (enzyme linked immunosorbent assay); j)determinări cantitative ale imunoglobulinelor IgG, IgA, IgM, ale componentei C3 și ale proteinei C-reactive; k)determinarea planctonului; l)electroforeză; m)determinarea acidului uric, ureei, creatininei, colesterolului, lipidelor totale, corpurilor cetonic, glicemiei, bilirubinei, proteinelor, CPK-MB, conograma; n)determinarea de agenți biologici, markeri cardiaci, tumorali etc. prin utilizarea de teste rapide calitative serice; o)alte determinări tanatochimice.”

32. Examinând aceste reglementări, Curtea constată că activitățile de anatomie patologică și prosectură desfășurate în cadrul instituțiilor de medicină legală sunt identice sau comparabile cu cele

desfășurate în cadrul spitalelor, factorii de risc ce derivă din manipularea cadavrelor umane și examinarea probelor biologice fiind deopotrivă prezente. Cu toate acestea, Ordonanța Guvernului nr.1/2000 nu prevede pentru medicii legiști aceleași drepturi pe care art.22 din Legea nr.104/2003 le consacră pentru personalul care își desfășoară activitatea în serviciile de anatomie patologică și prosecturi ale spitalelor, precum și personalul disciplinelor universitare de anatomie, de histologie, de anatomie patologică și al catedrei de biologie celulară.

33. Rezumând, Curtea reține că activitățile medicale și didactice care implică manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului se bucură de o reglementare specială, care instituie drepturi specifice pentru personalul care realizează aceste activități, așa cum este încadrarea în condiții deosebite de muncă. Aceste activități constituie și o parte din competențele instituțiilor de medicină legală. Având în vedere însă specificul acestor instituții, respectiv contribuția la îndeplinirea justiției prin stabilirea adevărului în vederea soluționării cauzelor penale, civile sau de altă natură, activitatea de medicină legală este supusă unei reglementări distincte prin Ordonanța Guvernului nr.1/2000. Cu toate acestea, Curtea consideră că serviciile de anatomie patologică și prosectură desfășurate în cadrul acestor instituții prezintă aceleași caracteristici de risc ca activitățile desfășurate în spitale. Prin urmare, instituirea unui tratament juridic diferit pentru personalul din instituțiile de medicină legală care realizează aceste activități, în sensul excluderii de la dreptul de a beneficia de încadrarea în condiții deosebite de muncă, apare ca fiind lipsită de o justificare obiectivă și rezonabilă. Deosebirea că activitatea din aceste instituții contribuie la îndeplinirea justiției nu poate fi privită ca reprezentând un criteriu obiectiv și cu atât mai puțin rezonabil pentru a crea o reglementare diferită, cu consecințe discriminatorii, în condițiile în care factorii de risc ce constituie condițiile specifice încadrării locurilor de muncă în condiții deosebite se regăsesc în mod egal și în activitățile de anatomie patologică și prosectură din instituțiile de medicină egală, derivând din însăși natura acestor activități, așa cum s-a reținut mai sus.

34. Prin urmare, Curtea reține că dispozițiile de lege criticate sunt discriminatorii, creând o diferență de tratament juridic nejustificată din perspectiva măsurilor legale care privesc securitatea și sănătatea salariaților între persoane care desfășoară activitatea în condiții similare, având, astfel, un caracter neconstituțional.

35. Pentru considerentele expuse, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.1-3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

Decide :

Admite excepția de neconstituționalitate formulată de Adriana Francisc și de Ștefan-Gabriel Dumitru, respectiv de Gheorghe Bontas și de Mihai-Gheorghe Popescu în Dosarele nr.18623/3/2017 (număr în format vechi 5740/2017) și nr.10835/3/2017 (număr în format vechi 4148/2017) ale Curții de Apel București – Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale și constată că soluția legislativă cuprinsă în art.22 din Legea nr.104/2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului, care exclude personalul care desfășoară activitatea de anatomie patologică și prosectură în instituțiile de medicină legală de la încadrarea în categoria locurilor de muncă în condiții deosebite de muncă, este neconstituțională.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Curții de Apel București – Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 4 februarie 2020.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu soluția pronunțată de Curtea Constituțională formulăm prezenta opinie separată, considerând că excepția de neconstituționalitate cu privire la dispozițiile art.22 din Legea nr.104/2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului trebuia respinsă ca **inadmisibilă** pentru următoarele motive :

Excepția de neconstituționalitate ridicată urmărește completarea dispoziției legale criticate, în absența încălcării unei norme constituționale.

1. Art.22 din Legea nr.104/2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului stabilește *expressis verbis* și limitativ că doar două

categorii de angajați care își desfășoară activitatea în serviciile de anatomie patologică și prosectură se încadrează în categoria locurilor de muncă în condiții deosebite, anume (i) personalul din spitale și (ii) personalul disciplinelor universitare.

2. Autorii excepției de neconstituționalitate au solicitat, iar opinia majoritară a stabilit ca **la această prevedere legală să fie adăugată o a treia categorie de angajați**, anume personalul din instituțiile de medicină legală. Argumentul pe care se bazează o astfel de completare a legii pe cale jurisprudențială este acela că activitatea desfășurată de toate cele trei categorii de angajați este aceeași sau foarte asemănătoare din punct de vedere profesional și, prin urmare, excluderea „de la dreptul de a beneficia de încadrarea în condiții deosebite de muncă” doar a uneia din cele trei categorii de angajați „apare ca fiind lipsită de o justificare obiectivă și rezonabilă”, deși Constituția României nu consacră un drept fundamental la beneficiul încadrării angajaților în categoria celor care își desfășoară activitatea profesională în condiții deosebite de muncă, ci doar dreptul la muncă. Cu toate acestea, din ansamblul argumentelor prezentate se poate deduce că în cauză a fost valorificat principiul constituțional al egalității de tratament, consacrat de art.16 din Constituție și nu protecția constituțională a unui anumit drept fundamental.

3. Prezenta opinie separată este în perfect acord cu considerentele de la 1 la 31 ale deciziei față de care este formulată și se disociază doar de considerentele nr.32, 33 și 34 întrucât, în speță, nu poate fi invocată încălcarea principiului constituțional al egalității de vreme ce diferența de regim juridic instituită pentru o categorie de angajați față de celelalte două categorii **este justificată în funcție de scopul urmărit de legiuitor**. În concret, cele două categorii de angajați (din spitale și discipline universitare) care beneficiază de încadrarea în categoria locurilor de muncă în condiții deosebite **desfășoară activități profesionale în conformitate cu scopul Legii nr.104/2003, care vizează transplantul**, în vreme ce manipularea cadavrelor umane și prosectura realizate de categoria de angajați din instituțiile de medicină legală, care nu este încadrată de această lege specială în cadrul locurilor de muncă în condiții deosebite, nu au ca scop transplantul. Or, așa cum se menționează și în considerentul nr.22 din această decizie, printr-o jurisprudență constantă, începută cu Decizia nr.1 din 8 februarie 1994 și necontestată până în prezent, Curtea Constituțională a stabilit că „principiul egalității în drepturi presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite”. Prin urmare, nu este suficient ca două situații de fapt să fie asemănătoare ori identice pentru ca legiuitorul să fie obligat să le stabilească același regim juridic, ci **criteriul obiectiv și rațional** în funcție de care trebuie analizată respectarea principiului egalității într-o astfel de situație este scopul urmărit de legiuitor prin instituirea respectivului regim juridic. Chiar dacă din punct de vedere profesional toate cele trei categorii de angajați desfășoară activități asemănătoare (manipularea cadavrelor și prosectură), ceea ce distinge două dintre aceste categorii de angajați de cea de a treia este finalitatea Legii nr.104/2003, anume faptul că activitățile profesionale trebuie să fie desfășurate, așa cum precizează chiar titlul legii, „în vederea transplantului”.

4. Organizarea activității și funcționarea instituțiilor de medicină legală face obiectul Ordonanței Guvernului nr.1/2000, cu modificările aduse de Legea nr.459/2001, de Ordonanța Guvernului nr.57/2001 și de Legea nr.271/2004. Nicăieri în cuprinsul acestor acte normative nu se regăsesc norme referitoare la transplant căci nu acesta este scopul pentru care există și funcționează instituțiile de medicină legală, după cum rezultă și din cadrul normativ sus-menționat și pe larg citat inclusiv în considerentele deciziei față de care este formulată prezenta opinie separată.

În schimb, Legea nr.95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată, cuprinde un întreg Titlu VI, intitulat „*Efectuarea prelevării și transplantului de organe, țesuturi și celule de origine umană în scop terapeutic*”, și care stabilește că transplantul poate fi realizat în cadrul spitalelor, inclusiv al celor cu activități de natură universitară. Legea nr.104/2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului a fost adoptată în continuarea logică și pentru punerea în aplicare efectivă a Legii nr.95/2006 privind reforma în domeniul sănătății. Pe cale de consecință **există diferențe esențiale între spitale, inclusiv cele universitare, pe de o parte și instituțiile de medicină legală, pe de altă parte**, din punctul de vedere al (i) cadrului legal de funcționare și, mai ales, al (ii) scopului pentru care ele își desfășoară activitatea, iar prin prisma **scopului declarat al Legii nr.104/2003 doar activitatea desfășurată în spitale și în cadrul disciplinelor universitare poate fi relevantă pentru transplant**. În aceasta rezidă și **criteriul obiectiv și rațional** în baza căruia art.22 din Legea nr.104/2003 a permis doar personalului din spitale și personalului disciplinelor universitare să beneficieze de încadrarea în categoria locurilor de muncă în condiții deosebite dacă manipulează cadavre umane și prelevă organe și țesuturi de la cadavre **în vederea transplantului**. A adăuga la aceste două categorii de personal și pe angajații din instituțiile de medicină legală revine cu o completare a legii pe care doar legiuitorul ar putea fi îndrituit să o realizeze, dacă ar avea fundament rațional și bază juridică, iar nu judecătorul, fie el chiar și judecătorul constituțional. Aceasta pentru că, în fond, constatarea unei discriminări realizată printr-o omisiune

legislativă revine la a stabili că, în ciuda voinței exprese a legiuitorului, motivată de scopul urmărit la adoptarea respectivei reglementări, o normă juridică este completată ca urmare a intervenției judecătorului.

5. În context merită amintită Decizia Curții Constituționale nr.818/2008 prin care aceasta a stabilit că unele prevederi ale Ordonanței Guvernului nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare sunt neconstituționale dacă sunt interpretate în sensul că ar conferi unei instanțe de judecată „competența să anuleze o dispoziție legală pe care o consideră discriminatorie și, **pentru a restabili situația de echilibru între subiectele de drept, să instituie ea însăși o normă juridică nediscriminatorie sau să aplice dispoziții prevăzute în acte normative aplicabile altor subiecte de drept, în raport cu care persoana care s-a adresat instanței se consideră discriminată**”, între altele și pentru că astfel se încalcă „prevederile art.61 alin.(1) din Constituție, în conformitate cu care Parlamentul este unica autoritate legiuitoare a țării”. *Mutatis mutandis* exact acest lucru a fost realizat de Curtea Constituțională în prezenta cauză, desigur tot cu încălcarea art.61 alin.(1) din Constituție.

Pe cale de consecință considerăm că excepția de neconstituționalitate cu privire la dispozițiile art.22 din Legea nr.104/2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului trebuia respinsă ca **inadmisibilă** întrucât ea urmărește completarea legii în condițiile în care nu se poate constata încălcarea principiului constituțional al egalității, astfel cum acesta a fost constant interpretat în jurisprudența Curții Constituționale.

JUDECĂTOR,

Prof.univ.dr. Elena-Simina Tănăsescu